

קוֹנְטֵרַס

חג הפסח

יעורר ויחזק את נשמות ישראל לשמח מאד
כל ימי החג, וישתדלו לעזור אחד לשני,
שזה רצונו יתברך, ובזכות זה נזכה להגאל
גאֵלת עוֹלָם.

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון

בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אגיס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁאִין עוֹד שְׂמֻחָה לְעַם
יִשְׂרָאֵל כְּשִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח. וְלָכֵן אָמַר
הָאֲרִיז"ל: מִי שִׂיחָהּ נִזְהָר בְּמַשְׁהוֹ חֶמֶץ
בְּפֶסַח, יִהְיֶה נֹצֵל מֵעִבְרוֹת כָּל הַשָּׁנָה. וְלִכְאוּרָה
אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שְׂבִנֵי-אָדָם נִזְהָרִים מִמַּשְׁהוֹ
חֶמֶץ בְּפֶסַח, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן נִכְשָׁלִים בְּעִבְרוֹת,
רַחֲמָנָא לְצַלָן, אֲלֵא מִפְּנֵי שְׂאִינָם שְׂמֻחִים
בְּמִצּוֹת חַג הַפֶּסַח, וּמִזֵּה בָּא שְׁחוּטָאִים,
רַחֲמָנָא לְצַלָן, כִּי מִי שְׂשֻׁמַּח בְּמִצּוֹת חַג
הַפֶּסַח, הוּא בְּאַמַּת לֹא יָבוֹא לְחֻטָּא.

(אֲמַרֵי-מוֹהֲרָא"ש, חֶלֶק ב', סִימָן תשעח)

קונטרס

חג הפסח

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בַּאֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לִידַע שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֵּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה. וְהִנֵּה הַגִּיעַ "חַג הַפֶּסַח" שֶׁהוּא חַג הַחַגִּים, כִּי כָּל הַחַגִּים הֵם זְכוֹר לַיְצִיאַת מִצְרַיִם. כְּשֶׁהָיוּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ מְשַׁעֲבָדִים אֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שֶׁשָּׁעֲבָדָם. וְאוֹמֵר הָאֱר"י ז"ל, מָה הָיָה הַשְּׁעָבוֹד בְּמִצְרַיִם? פְּרַעֲה – שְׁתֵּי תַבּוֹת: פְּהַר־רַע, רַחֲמָנָא לְצֻלָּן, הַפְּקִירוֹ אֶת הַדְּבִיר, אֶחָד דִּבֵּר עַל הַשְּׁנִי, וְלִכְּן סָבְלוּ אֶת הַגְּלוּת הַמְּרָה שֶׁל שְׁעָבוֹד מִצְרַיִם. וְכִמוֹ שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים, שֶׁמֶשֶׁה רַבְּנוּ בִּקְשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא – לָמָּה עִם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְסָבֵל סָבֵל כָּל-כַּף גָּדוֹל, לְהִיּוֹת בְּגָלוּת בֵּין מְזֻהָמִים בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תְּנָא דְבֵי אֱלִיהוּ וּבַה ז''): אֵין לָךְ אִמָּה בְּעוֹלָם, שֶׁהִיְתָה שְׁטוּפָה בְּדַבְרֵי מְלַעְרִים וְחֲשׂוּדִים בְּכַשְׁפִּים וּבְזָמָה וּבְכָל מַעֲשֵׂים רָעִים,

אָלָא הַמְצָרִים בְּלִבָּד ; וְלָמָּה עִם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִיּוֹת
 בִּינֵיהֶם וְלִסְבֹּל מֵהֶם ? אַךְ מֹשֶׁה רִבְּנוּ יֵצֵא בֵּין עִם
 יִשְׂרָאֵל, וּמָה הוּא רוֹאֶה ? (שְׁמוֹת ב, יג) : "וְהִנֵּה שְׁנֵי אַנְשִׁים
 עֹבְרִים נֹצִים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע, לָמָּה תִּפְּקֶה רֵעֶךָ, וַיֹּאמֶר : מִי
 שָׁמַךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשׁוֹפֵט עָלֵינוּ וְגוֹ', וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר :
 אַכֵּן נוֹדַע הַדְּבָר" ; הֵינּוּ עֹכְשׁוֹ אֲנִי יוֹדַע לָמָּה עִם יִשְׂרָאֵל
 סוֹבְלִים אֶת הַסֹּבֵל הַזֶּה — פִּי יֵשׁ בִּינֵיהֶם דִּלְטוֹרִין,
 הַמְדַּבְּרִים רַע אֶחָד עַל הַשְּׁנִי, מִכִּים זֶה אֶת זֶה, בְּשִׁבִיל
 זֶה עוֹבְרִים אֶת הַסֹּבֵל הַזֶּה. וּמָה אָנוּ לְמַדִּים מִכָּאן ?
 שְׁכָל הַגְּלוּת שְׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים, הַחֲלָה מְגָלוּת
 מְצָרִים, וְכֵן כָּל הַגְּלוּת, הַכֹּל בָּא מִחֲמַת שְׂאִין אַחֲדוֹת
 וְאַהֲבָה בֵּין נְשֵׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵין עוֹד דְּבַר הַהוֹרֵס אֶת
 נְשֵׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הַשְּׁנֵאוֹת חֲנָם. וַחֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים
 אוֹמְרִים (יוֹמָא ט) : מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן נִחְרַב מִפְּנֵי שְׁעַבְדוֹ
 עֲבוּדָה זָרָה, וְעָבְרוּ עַל גְּלוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיכוֹת דְּמִים, אָבֵל
 מְקַדָּשׁ שְׁנֵי לְמַדּוֹ הַרְבֵּה תוֹרָה, וְלָמָּה נִחְרַב ? אָלָא מִפְּנֵי
 שְׁנֵאוֹת חֲנָם, מְלַמֵּד שְׁשֵׁנוֹת חֲנָם קָשָׁה בְּעֵינָיו יִתְבַּרֵּךְ,
 יוֹתֵר מִעֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיכוֹת דְּמִים, וְעַדִּין
 מְרַקֵּד בֵּינָן (שָׁם טו) . נִמְצָא, שְׁכָל הַגְּלוּת שְׁהִיְתָה לָנוּ
 בְּמְצָרִים, שְׁאֶחָד הִכָּה אֶת זוּלָתוֹ, דִּבֵּר רַע עַל הַשְּׁנִי, וְכֵן
 בְּמִשְׁךְ כָּל הַגְּלוּת, הַכֹּל רַק מִחֲמַת הַשְּׁנֵאוֹת וְהַקְּנָאָה
 שֵׁישׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. מֹשֶׁה רִבְּנוּ הִגִּיעַ לְמְצָרִים, וְגָלָה
 לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֲמֵת : "אִתָּה הָרְאִיתָ לְדַעַת, כִּי

חג הפסח

קמא

הַיְיָ הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ" (דְּבָרִים ד, לה), גְּלָה לְכֻלָּם: תִּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצַדֵּק וּבְמִשְׁפָּט, וְהַכֵּל זֶה אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֵּל. וּבְרַגַע שְׁעַם יִשְׂרָאֵל הִכְנִיסוּ בְּעֶצְמָם יְדִיעָה זוֹ — הִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְצַעֵק אֵלָיו, שְׁנֵה פֶסַח — אוֹמֵר הָאֲרִ"י ז"ל, אֱלוֹ שְׁתֵּי תַבּוֹת: פֶּה-סַח. הֵינּוּ שֶׁהִחִלוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יְתַבְּרָךְ; כִּי כְּשֶׁאֵין לְאָדָם אָמוּנָה, אָז הוּא מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, וְשׁוֹכַח שֶׁהוּא יְתַבְּרָךְ נִמְצָא פֶה אֲתוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ. וְלִכֵּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה'): כָּל הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן-הָרַע — מְסַלֵּק אֶת הַשְּׂכִינָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה וְכוּפֵר בְּכֹל. וְזֶה: פָּרְעָה — פֶּה-רַע, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע, אָז הוּא סוֹבֵל גְּלוּת. אֲבָל תִּכְרַף-וּמְיָד כְּשֶׁנִּתְבָּרַר לְאָדָם שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְתִיָּה וּמְתוּהָ וּמְקִיָּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְהַכֵּל לְכֹל זֶה אֱלֻקוֹת, וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֵּל, אָז נִפְתַּח הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יְתַבְּרָךְ. וְכֵן הָיָה בְּמִצְרַיִם, מֵאֵז שֶׁמֶשֶׁה רַבְּנוֹ גְּלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל: תִּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא אֲתָכֶם, עִמָּכֶם וְאֶצְלָכֶם, מַה כְּתוּב? (שְׁמוֹת ב, כג): "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוּדָה, וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹקִים" וְגו', הִחִלוּ לְצַעֵק אֵלָיו יְתַבְּרָךְ, כִּי עַד שֶׁמֶשֶׁה רַבְּנוֹ לֹא גְלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא עִמָּם, דְּבָרוֹ זֶה עַל זֶה רַע, וְזֶה גָרַם לָהֶם צָרַת פָּרְעָה — פֶּה-רַע, שֶׁגָּלוּ

למצרים. ואומרים חכמינו הקדושים (ויקרא ובה יג, ד): כל המלכות נקראו על שם מצרים, על שם שהיו מצרין לישראל. ולכן עלינו לראות עכשו, לתקן את כל אשר קלקלנו משך כל הדורות, לחפש בינינו למה היתה גלות מצרים? מחמת שהיו דלטורין בינינו, יהודים דברו זה על זה רע. ובעבור זה סבלנו סבל גדול, סבל מצרים. ועקר הגאלה — על ידי פסח — פה-סח, להתחיל לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא.

לכן, היות שאנו עומדים לזכות לחג החגים, שזהו חג הפסח, שכל חגי ישראל הם זכר ליציאת מצרים, שהוציאנו הקדוש-ברוך-הוא משם, עלינו לנקות את עצמנו מהחמץ המצוי בנו, שזה השנאת חנם, שאחד שונא את השני, אחד מדבר רע על השני, ההסתות הפרועות שיש בין אחד לשני, שכל זה בכלל חמץ, העצבות והמרירות והדכאונות שיש בין בני-אדם, זה נקרא חמץ, שאדם מכניס במחו קשיות וספקות עליו יתברך — "היש הני"ה בקרבנו אם אין" (שמות יז, ז); וכן יש לאדם קשיות על עצמו, שכל זה בכלל חמץ. והנה אנו נכנסים אל ימי הפסח הקדושים, שאז אנו יוצאים ממצרים מכל מיני צמצומים, ואנו זוכים לשמחה אמיתית, להיות דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, אנו זוכים לאחדות השלמה בין נשמות ישראל, ולכן

עקר התחלת ההגדה שאנו אומרים הוא: "כל דכפין ייתי ויכול", מי שרעב — יבא ויאכל, "כל דצריך — ייתי ויפסח", מי שצריך על פסח, יבוא ויקבל על פסח. כי בחג הפסח אז אנו מגלים טהר לבנו שאנו אוהבים זה את זה, ומוכנים לעזור זה לזה, ומקרבים את כל יהודי, ובזה תלויה כל הגאולה.

ולכן, בני ובנותי היקרים! אם אנו רוצים לזכות לחג הפסח כשר ושמח, עלינו לנקות מעצמנו את כל החמץ שנצטבר אצלנו כל השנה. ומהו החמץ? השנאה והרע שיש לנו כלפי זולתנו, הגזענות שאיננו יכולים לסבל את השני מאיזו סבה שלא תהיה, שזהו הסמ"ך-מ"ם, שהוא עמל קשות שתהיינה הסתות פרועות בין נשמות ישראל, כי כל ההסתות והפרודים שיש בין נשמות ישראל זה בא מהסמ"ך-מ"ם, שכל ענינו הפרד ומשל, ולכן כתוב בתקוני זהר (תקון טט), שבערב פסח שורפים את הסמ"ך-מ"ם בעת שרפת חמץ. לזאת, באו בנקה את עצמנו מהמדות הרעות שיש בנו, מהשנאה שאנו שונאים את זולתנו, מהעצבות והמרירות והדכאון ששורים בקרבנו, ועל-ידי-זה נזכה לצאת ממצרים, ולחגג את חג הפסח בשלמות, שזה יהיה אכילת מצה. שכתוב בזהר (חלק ב' קפג:), שהיא 'מיכלא דמהימנותא', מאכל האמונה, וכשאדם אוכל מצה, הרי הוא מקיים

בָּזָה אֶת הַרְצוֹן שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלִכֵּן בְּכָל לְעִיסָה וְלְעִיסָה שְׂאֵדָם אוֹכֵל מִצָּה וְלוֹעֵס אוֹתָהּ, הָרִי הוּא אוֹכֵל אָמוּנָה, כִּי כָּל עֲנִין הַמִּצָּה זֶהוּ רַק אָמוּנָה, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא צָוָה לְאֶכְלָהּ, וּבָזָה שִׁיהוּדֵי זוֹכָה וּבְכָל יְמוֹת חַג הַפֶּסַח אוֹכֵל רַק מִצָּה, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אוֹר וְזִיו וְחַיּוּת וּדְבָקוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ. וְלִכֵּן עָלִינוּ עִם יִשְׂרָאֵל לְשִׂמְחַת מְאֹד שְׂזַכִּינוּ לְהַבְרָאוֹת מְזֻרְעַת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגִוְיֵי הָאֲרָצוֹת, וַיֵּשׁ לָנוּ מְצוּוֹת כְּאֵלוֹ שְׂאָנוּ רוּאִים בָּמוֹ עֵינֵינוּ, אֵיךְ שְׁעַם יִשְׂרָאֵל מוֹסְרִים נִפְשָׁם לְנִקּוֹת אֶת בְּתִיָּהֶם מִכָּל מִינֵי חֲמֵץ, עִם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים עוֹשִׂים כָּל מִינֵי מְאֲמָצִים לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְבַטֵּל מֵאֲתָנוּ הַמְרִירוֹת וְהַעֲצָבוֹת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, כְּדֵי שְׂנֻזָּכָה לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שְׂמִיחָה הַשְּׁלֵמָה, שְׂנֻזָּכָה בְּלִיל פֶּסַח, שְׂיֵאִיר עָלֵינוּ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ. כְּמוֹ שְׂמוּבָא בַזְהַר (חֶלֶק ב' מ:), שְׂבְּלִיל הַסֵּדֶר הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ בָּא עִם כָּל פְּמִלְיָה שֶׁל מַעֲלָה, רְבֻבוֹת רְבֻבוֹת מְלֹאכֵי הַשָּׂרֵת, וּמְבַקְרִים בְּכָל בְּתֵי יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לְמֹלְאָכִים: "תִּרְאוּ אֵיזָה עִם יֵשׁ לִי, כָּלֵם יוֹשְׁבִים בְּלִיל הַסֵּדֶר, כָּלֵם מְקַלְסִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתִי!" אֵיזוֹ שְׂמִיחָה יֵשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שְׂשִׁבְנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל הַשְּׂנֵאוֹת חֲנָם שֶׁהִיָּתָה בֵּינֵינוּ, עַל הַגְּזַעְנוֹת וְהַלְשׁוֹן-הָרַע שֶׁהָיוּ בֵּינֵינוּ, וְרוּאָה שְׂאָנוּ מְכַרְיָזִים: "כָּל דְּכַפִּין — יִיתִי וַיִּיכּוֹל", אָנוּ מְזַמְּנִים אֶת כָּל הַנְּצַרְכִים לְבוֹא אֵלֵינוּ, בָּזָה

חג הפסח

קמה

אָנוּ מְעִידִים עַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שְׁחִדוּרָה בָּנוּ, וְכֵן כָּל
דְּצָרִיךְ יָבוֹא אֵלֵינוּ לְפֶסַח. וְלִכֵּן זֶה מְצֻוֶה גְּדוּלָה מְאֹד
לְהִזְמִין עוֹד אָנָשִׁים לְחַג הַפֶּסַח שְׂיִצְטָרְפוּ אֶל שְׁלַחַנְנוּ,
בְּזֶה אָנוּ מְגַלִּים אֶת טֵהַר לְבַבְנוּ, בְּזֶה אָנוּ מְגַלִּים
שְׂשֻׁרְפָנוּ אֶת הַחֲמִץ שֶׁהָיָה לָנוּ, שְׂזֵוּ הַשְּׁנֵאת חָנָם,
הַהֶסְתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁהָיוּ בִּינֵינוּ.

לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! בָּאוּ נָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה
שְׁלֵמָה בְּיָמִים אֵלֵינוּ שְׂאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְחַג הַפֶּסַח,
מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת הַיָּטִב שֶׁלֹּא יִהְיֶה בוֹ פְּרוּר חֲמִץ.
וְכַמוֹ-כֵּן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׁ הַיָּטִב בְּבִתֵּי נַשְׁמַתְנוּ
וּנְפָשָׁנוּ אִם לֹא נִשְׂאָר שָׁם אִיזָה חֲמִץ, אִיזֵוּ שְׁנֵאָה עַל
בֵּר יִשְׂרָאֵל, אִם אֵין לָנוּ חֶלֶק עִם הַסֵּמ"ךְ-מ"ם הַרְשָׁע,
שְׁמִסִּית וּמְדִיחַ נֶגֶד הַזּוּלָת. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אָנוּ עֵדִים
שְׂיוּמָם וְלִילָה מְסִיתִים נֶגֶד עִם יִשְׂרָאֵל — אֵלֵינוּ הָעֶרְב-
רַב שֶׁנִּתְעַרְבוּ בִּינֵינוּ, עֲמָלָקִים וְשָׁעִים אַרְוֵרִים, פְּסֻלַת
הָאָנוּשׁוֹת; וְאָנוּ צָרִיכִים לְעַקֵּר אֶת הַתּוֹפְעָה הַרְעָה הַזֹּוּ,
וְאֵיךְ? עַל-יְדֵי שְׁנִגְלָה לְכֻלָּם, שְׂאָנוּ יְהוּדִים מְאֻמִּינִים בְּנֵי
מְאֻמִּינִים, מוֹכְנִים לְמָסַר נַפְשָׁנוּ בְּשִׁבְלוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאָנוּ
מְצֻוִים לְהוֹצִיא אֶת הַחֲמִץ מִבֵּיתְנוּ, וּלְהַכְשִׁיר אֶת בֵּיתְנוּ
שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם שׁוּם חֲמִץ, אֶלָּא יִהְיֶה לָנוּ חַג כְּשֵׁר
וְשִׂמְחָה, חַג הַפֶּסַח שְׂבוּ נַחַג חַג הָאֻמוֹנָה.

ומה אנו רואים? שעקר המצוה בליל פסח לחנוך
 ילדינו, עושים כל מיני פעולות שבְּעוֹלָם שִׁישְׁאֲלוּנוּ
 שאלות: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות",
 מחלקים להם אגוזים ושקדים שישאלו קשיות וכו',
 וכל אשר עושים זה רק כדי שישאלו הילדים. נמצא,
 שכל ענין חג הפסח — למוד עמק עמק מי ימצאנו
 בחנוך ילדי ישראל. ועל זה אנחנו צריכים עכשו למסר
 נפשנו, שמה שיותר ילדי ישראל יקבלו חנוך תורני,
 חנוך של אמונה. ולא רק שעלינו למסר נפשנו, פשוטו
 כמשמעו, ואפלו שמאִימים עלינו לא להתפעל,
 ולהכניס את ילדינו בחנוך תורני טהור, אלא להשפיע
 גם על אחינו, על הגיסים, על בני הדודים שלנו, על
 קרובי משפחתנו, על שכנינו, לגלות לכלם, אשר
 הקדוש-ברוך-הוא מנהיג את עולמו בחסד וברחמים,
 בצדק ובמשפט, ומספיק חמץ! מספיק שנאת חנם!
 הבה נתאחד יחד! הגיע הזמן שבערב-פסח נשרף את
 הסמ"ך-מ"ם, שאלו הקלפות וההסתרות וההעלמות
 שמסתירים ומעלימים את הקדוש-ברוך-הוא. באו ננקה
 את בתינו ברוחניות ובגשמיות שלא יהיה שם חמץ,
 שלא יהיה שם כפירות ואפיקורסות, ולא יהיה חנוך
 כפרני, אלא נכריז לילדינו, שאנו עם ישראל יצאנו
 ממצרים על מנת לקבל את התורה, ועם ישראל נעשו
 עם רק על-ידי התורה ובלעדיה איננו עם. מה עושה

אותנו עם? רק חקי התורה, שרק אליהם אנו מצוים לשמע, וכן אל חכמי ישראל, המלמדים אותנו איך לקיים את התורה בתמימות ובפשיטות.

לכן, בני ובנותי היקרים! עלינו לזכור בליל חג הפסח, שמצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר הרי זה משבח, עלינו לדבר הרבה מהנסים והנפלאות שהקדוש-ברוך-הוא עשה עמנו. אמות העולם רצו להכחידנו לגמרי מהעולם, ומזה אלפים שנה הורגים, שורפים, צולבים את נשמות ישראל בכל מיני מיתות משנות ואכזריות, והנה עם ישראל חי וקיים, ואנו עומדים שוב לפני חג הפסח, וזאת עלינו לספר לילדינו, ש"עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו הוי"ה אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, ולולא הוציאנו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו היינו משעבדים לפרעה", את זאת עלינו לפרסם ולספר לכלם, ואף שאנו יודעים את זאת מכבר, עלינו לשנן שוב ושוב, כי האמונה בהקדוש-ברוך-הוא עלינו לזכור תמיד בערב ובבקר, ויש לנו מצות עשה של קריאת שמע: "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד", ובתוף קריאת שמע יש לנו יציאת מצרים, כי על-ידי יציאת מצרים אנו מגלים שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג עולמו והכל השגחה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה

אָלָא אַם-כֵּן מְכַרְיִזִין עָלָיו מְלַמְעָלָה (חל"ז ז), וְאִין מְשַׁג
 שֶׁל טֹבַע, מְקַרָּה וּמְזֵל, וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַחֲדִיר בְּנוֹ
 וּבִילְדֵינוּ, וּבְכָל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי, לְדַאָּבוּנְנוּ הָרַב, זֶה
 כָּל הַגְּלוּת שְׁיִישׁ מִהָעֶרְב־רַב, מְזַרַע עֲמֶלֶק, שְׂרוּצִים
 לְעַקֵּר מֵאַתָּנוּ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְהַשְׁפִּיחַ שֵׁם
 הַיְיָ"ה מֵאַתָּנוּ, שְׁלֹא נִזְכֹּר אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שְׁלֹא
 נִקְיִים אֶת הַמְצוּוֹת, שְׁלֹא נַעֲנִיק לִילָדִים חַנוּךְ שֶׁל אֲמוּנָה.
 לְכֵן מְצוּת חַג הַפֶּסַח הִיא דִּיקָא לְחַנּוּךְ אֶת הַיְלָדִים בְּגֵאוּן
 וּבְגֵאוּתָה שְׁאֵנוּ יְהוּדִים מְאַמִּינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵיִינוּ
 בְּמִצְרַיִם, סְבָלְנוּ סָבָל גְּדוֹל מִהֶסְתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁהִסִּיתוּ
 זֶה נֶגְדַּד זֶה, שְׁזָה הָיָה פְּרָעָה — פְּה־רַע, דְּבָרוּ רַע עַל
 חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, חֲכָמֵי הַתּוֹרָה, וְהִנֵּה הוֹצִיאָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 מִמִּצְרַיִם, וְהִבִּיאָנוּ אֶל הַר סִינַי, וְקִבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אִיזוֹ
 שְׂמִיחָה הִיא זֶה! ?

לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! אֵל תְּחַשְּׁבוּ, שְׂחַג
 הַפֶּסַח הוּא חַג שְׁהָיָה רַק פְּעַם, אָלָא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קט"ז): בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חֲזֵיב אָדָם לְרֹאוֹת
 עֲצָמוֹ, כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, עָלֵינוּ לְצִאת מִמִּצְרַיִם
 — מִמִּצְרַיִם, מִקְטָנוֹת הַדַּעַת, מִצְמָצוּם הַמַּחֲזִין,
 וְלְהַחֲדִיר בְּנוֹ אֲמוּנָה בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלְשִׂמְחָה
 בְּשִׂמְחַת תּוֹרָתָנוּ וּמְצוּוֹתֵינוּ, וְלְחַנּוּךְ יְלָדֵינוּ בְּאֲמוּנָה
 בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַנוּךְ תּוֹרָנֵי טְהוֹר, חַנוּךְ שֶׁל

אֶהֱבֵת יִשְׂרָאֵל, וּבְזָכוֹת זֶה נִזְכָּה שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
יִגְאָלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ.

ב.

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמָנוּ עֲכָשׁוּ
לְחַג הַפֶּסַח, אֵיזוֹ שְׂמֵחָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת לָנוּ, שְׂאָנוּ זֹכִים
עֲכָשׁוּ לְחַג אֶת חַג הַחֲגִים, חַג הַפֶּסַח. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
אוֹמְרִים, שְׁכָל הַחֲגִים הֵם זִכָּר לִיצִיאַת מִצְרַיִם; כְּשֶׁעַם
יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, עָבְרוּ גְלוֹת קָשָׁה מְאֹד מְאֹד,
כְּמֵאמָרָם ז"ל (תְּנָא דְבֵי אֱלֹהֵי רַבָּה ז'): אֵין לָךְ אֵמָה בְּעוֹלָם,
שְׁהִיתָה שְׂטוּפָה בְּדַבָּרִים מְכַעְרִים וַחֲשׂוּדִים בְּכַשְׁפִּים
וּבְזָמָה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֲלֵא הַמִּצְרִים בְּלָבָד. וְעַם
יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לְעַבֵּר אֶת הַגְּלוֹת הַמְרָה הַזֹּו. וְכַתּוּב
בַּזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (שְׁמוֹת יז): לֵית לָךְ אֵמָה מְכִיכָא וּקְלִילָא
וּנְבֻזִית קָמִיהַ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּוֹתִיהוּ דְּמִצְרָאִי [אֵין
לָךְ אֵמָה כָּל-כֶּף יְרוּדָה וְשִׁפְלָה וּנְבֻזִית לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא כְּמוֹ הַמִּצְרִים], וְזֵהִיב לֹוֹן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
שְׁלֹטְנָא בְּגִינָה דְּיִשְׂרָאֵל [הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נָתַן לָהֶם
מְלָכוּת, רַק כְּדִי לְהַצִּיק לְעַם יִשְׂרָאֵל]. תְּתַאֲרוּ לְעַצְמְכֶם,
בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! אֵיזוֹ גְלוֹת הִיְתָה לְעַם יִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם?! וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד):
כָּל הַמְּלָכִיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שְׁהָיוּ

מִצְרַיִם לְיִשְׂרָאֵל; הֵינּוּ לֹא רַק בְּמִצְרַיִם הִצְרָכּוּ עִם יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר אֶת הַמְרִירוֹת שְׁעָבְרוּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת א, יד): "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה, בְּחִמּוֹר וּבְלִבְנִים", אֲלָא כָּל הַגְּלִיּוֹת שְׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים נִקְרְאוֹת גְּלוֹת מִצְרַיִם. וְלָכֵן הַשְׁמָחָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עֲכָשׁוּ בְּ"חַג הַפֶּסַח", שְׁאָנוּ עֲכָשׁוּ מִתְכוֹנְנִים לְצֵאת מִהַגְּלוֹת, וְלִזְכוֹת לְגֵאֲלָה — אֵין לְתֹאֵר. וּבְעִבּוֹר זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם; הֵינּוּ לֹא הָיָה זֶה סְפוּר יֵשֶׁן, אֲלָא, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אֲנַחְנוּ כְּבָר בַּגְּלוֹת אֲלֵפִים שָׁנָה. וְכְמוֹ שְׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בַּגְּלוֹת מִצְרַיִם, וּמֹשֶׁה רַבְּנוּ יָרַד לְשָׁם, וְגָלָה לָהֶם אֶת הַדַּעַת הָאֲמֵת (דְּבָרִים ד, לה): "אַתָּה הָרֵאָתָּ לְדַעַת, כִּי הוֹי"ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ", גָּלָה לְכֻלָּם, שְׁאֵין לָנוּ אֲלָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הָאִיר בָּהֶם הָאֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, הָאִיר בָּהֶם הַשְּׁגָחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן נִגְאָלוֹ, כֵּן הִגְאָלָה הָעֵתִידָה תִּהְיֶה גַם-כֵּן עַל-יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוּ, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (בְּמִדְבָר רַבָּה, פְּרָשָׁה יא, סִימָן ב'): כְּגֹאֲלֵ הָרֵאָשׁוֹן, כֵּן יִהְיֶה הַגֹּאֲלֵ הָאֲחֵרוֹן. כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (קִהְלֵת א, ט): "מ'ה שְׁהָיָה ה'וּא שְׁהָיָה" — רֵאָשִׁי תְבוֹת: מֹשֶׁה. מֹשֶׁה רַבְּנוּ הַגֹּאֲלֵ הָרֵאָשׁוֹן וְהַגֹּאֲלֵ הָאֲחֵרוֹן (עֵינֵי זֶהר חֵלֵק ג' רַעַג:).

וְעַלֵּינוּ לְהִתְבּוֹנֵן הַיָּטֵב, מִדּוּעַ סָבְלוּ עִם יִשְׂרָאֵל אֶת
הַגְּלוּת בְּמִצְרַיִם, עַד שֶׁפָּרְעָה צָעַר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר
(שְׁמוֹת ב, ט): "תִּכְבֹּד הָעֲבוּדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְגו' וְאֵל יִשְׁעוּ
בְּדַבְרֵי שִׁקְר". וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְּרַשׁ אֲגָדָה),
שֶׁמֹּשֶׁה רִבְּנוּ הִתְפַּלֵּל לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ
רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, לָמָּה עִם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים גְּלוּת
בְּמִצְרַיִם. אָמָּה מְזֻהָמָת, אָמָּה מְלַכְלָכָת, אָמָּה מְלֹאָה
נְאוּף, שִׁקּוּץ, תְּעוּב וְזֵהוּם, שְׁעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לְסַבֵּל
תַּחֲתָהּ סָבֵל כָּל-כָּף נוֹרָא. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רִבְּנוּ, שֶׁאוֹהֵב
יִשְׂרָאֵל הָיָה (מִנְחוֹת סה.), וְהִנֵּה יוֹצֵא בַּחוּץ וְרוֹאֵה שְׁנֵי
אֲנָשִׁים עֹבְרִים נְצִים, וַיֹּאמֶר לָרֶשַׁע: לָמָּה תִּכֶּה רֵעֶךָ?
וַיֹּאמֶר: מִי שֶׁמָּדָּ לְאִישׁ שֶׁר וְשׁוֹפֵט עָלֵינוּ? ! הֲלֹהֲרַגְנִי
אִתָּה אוֹמֵר כְּאֲשֶׁר הֲרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי וְגו' ? ! "וַיֹּאמֶר:
אֲכֵן נוֹדַע הַדָּבָר" (שְׁמוֹת ב, יג); מֹשֶׁה רִבְּנוּ רָאֵה שֶׁיְהוּדִים
רְבִים בֵּינֵיהֶם, יֵשׁ לְשׁוֹן-הָרַע בֵּינֵיהֶם, דִּלְטוֹרִין יֵשׁ
בְּקִרְבָּם, וְאָמַר: "אֲכֵן נוֹדַע הַדָּבָר", עֲתָה אֲנִי מִבִּין מִדּוּעַ
סוֹבְלִים עִם יִשְׂרָאֵל אֶת הַסָּבֵל הַזֶּה, וְהַצָּרְכוֹ לְגְלוּת
לְמִצְרַיִם, וְלַעֲבֹר שֵׁם אֶת הַשְּׁעָבוּד הַקָּשָׁה, כִּי הִיְתָה
שְׁנֵאָה בֵּין אִישׁ לָרַע הוּא. וְכִיּוֹן שֶׁמֹּשֶׁה רִבְּנוּ הִחְדִּיר בְּעַם
יִשְׂרָאֵל גְּלוּי אֱלֻקוֹת, שֶׁנִּדְּעַ שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵיג
אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצִדֵּק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גְּדוּל
וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ, אֲלֵא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל
הָעֲלִיּוֹן, וְהָאִיר עַל עַם יִשְׂרָאֵל אוֹר גְּלוּי אֱלֻקוֹת,

על-ידי-זה יצאו ממצרים; כי משה רבנו גלה לעם ישראל את הבורא יתברך שמו, עד שאומרים חכמינו הקדושים (מכילתא בשלח): ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי; ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ל'): משה רבנו היה הרבי, שהיה יכול לצמצם אלקות בצמצום כזה מעילה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון, עד שהיה יכול לגלות לכלם אלקות, עד שאפלו שפחה על הים ראתה אלקות, ראתה את הקדוש-ברוך-הוא, עוללים ויונקים שמטו דדיהם מפיהם, ואמרו: "זה אלי ואנוהו". משה רבנו היה לו כח כזה, כח אלקי להאיר את הקדוש-ברוך-הוא בלבות נשמות ישראל, ואז תכף-ומיד השלימו זה עם זה. ולכן במקום 'פרעה' — שזה שתי תבות: 'פה-רע', נעשה 'פסח' — פה-סח, שהתחילו לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא; כי בתחלה דברו זה על זה רע — 'פה-רע', אשר מזה סבלו גלות, אבל ברגע שנתגלה להם, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, מה יש לדבר רע על הזולת?! הלא הוא יתברך נמצא אתנו, עמנו ואצלנו, ועלינו לאהב את כל בר ישראל, ולמה לנו לדבר לשון-הרע, רכילות וליצנות, למה לנו לשנא זה את זה?! וברגע שאדם מחדיר את זאת בתוך לבו, על-ידי-זה הוא מתחיל לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא. וזו היתה הגאולה, על-ידי משה רבנו. ולכן חג הפסח, זהו חג החגים, וכל

החגים הם זכר ליציאת מצרים; כי כשעם ישראל היו במצרים, סבלו סבל גדול מאד. ומשה רבנו האיר להם אורו יתברך, וכך יצאו. ותכלית יציאת מצרים היתה, כדי לקבל את התורה בסיני, כמו שכתוב (שמות ג, יב): "בהוציאך את העם הזה ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"; תכלית יציאת מצרים כדי לבוא להר סיני, ולקבל את התורה, ורק על-ידי התורה עם ישראל נעשה עם, ובלעדיה איננו עם. ומה מאחד אותנו? מה מקשר אותנו ועושה אותנו עם? רק התורה הקדושה! ולכן אנו מצוים לשמע רק לחקי התורה, ולמסור נפשנו לקיים כל מצוה ומצוה שצונו הבורא יתברך שמו.

והנה חטאנו ועברנו על מה שעברנו, רחמנא לצלן, והקדוש-ברוך-הוא הזהירנו על-ידי הנביאים, שאם לא נחזור בתשובה שלמה, הוא יסלק את השכינה מאתנו. ולדאבוננו הרב, עם ישראל לא שמעו בקול חכמי התורה, חכמי ישראל, בקול הנביאים, וכמו שכתוב (דברי-הימים ב' לו, טז): "ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים", ועל-ידי-זה נחרבה ירושלים, כמאמרם ז"ל (שבת קיט:): לא חרבה ירושלים, אלא על-ידי שבזו בה תלמידי חכמים; חרבן-בית-המקדש, אומרים חכמינו הקדושים (יומא ט), היתה מפני שנאת חנם, ועדין מרקד בינן; אלפים שנה אנו סובלים גלות מרה מאד, ואיננו רואים

את סופה וקצה. ואל נא נשכח לרגע, מה סבלו עם ישראל משך אלפים שנה. לפני כל פסח, אילו פוגרומים, אילו רציחות, אילו שפיכות דמים עשו אמות העולם לעם ישראל, אילו עלילות דם וכו'. איננו יכולים לתאר את הרציחה שרצחו אלפים ורבבות רבבות נשמות ישראל חפים מפשע, אנשים, נשים וטף. והנה אנו עומדים לפני חג הפסח, חג החרות, שאנו רוצים כפר לצאת מהגלות. למה לא נתחיל לחשב ולהתבונן — סוף כל סוף הקדוש-ברוך-הוא רוצה להוציאנו מהגלות, ומי המונע? ומה הסבה שעדין אנו בגלות?! אם רק נתבונן — נוכח, שפמו שהיה במצרים, שהיו דלטורין ביניהם, דברו לשון-הרע אחד על השני, היו הסתות פרועות איש על רעהו, שזה הביא את כל הרע והצרות על עם ישראל, כי השנאה היא הדבר הכי גרוע, עד שאומרים חכמינו הקדושים (ערכין טו:): אדם אינו אומר לשון-הרע עד שכופר בעקר; וכן אומרים (ערכין טו:): כל המספר לשון הרע, אמר הקדוש-ברוך-הוא: אין אני והוא יכולים לדור בעולם; כי הדבר החמור ביותר — כשאדם מדבר על חברו, כשאדם מסית נגד זולתו, כשיש גזענות ושנאה, רחמנא לצלן, ואז כשמשה רבנו בא למצרים, חזק ושמח וקרב את נשמות ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא, וכלם חזרו בתשובה שלמה, וקבלו על עצמם לעזר אחד לשני, עד

חג הפסח

קנה

שִׁצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעוּ לְהַר סִינַי. אֲשֶׁר אוֹמְרִים
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים עַל הַפֶּסֶח (שְׁמוֹת יט, ב): "וַיַּחַן שֵׁם
יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר" — כָּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד (עֵין בְּרֵשׁ"י
שם); עִם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְאֻחָדִים, אֲזִי נָתַן לָנוּ הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא אֶת הַתּוֹרָה, שָׁזוּ הֵיטָה תְּכֵלִית יִצְיָאת מִצְרַיִם.
וּכְמוֹ-כֵן עָתָה עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן, עֲבָרְנוּ כְּבָר אֲלֵפִים שָׁנוֹת
גְּלוּת, אֲמוֹת הָעוֹלָם הָאֲכַזְרִיּוֹת הוֹרְגוֹת וְרוֹצְחוֹת בְּכָל
מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנוֹת וְאֲכַזְרִיּוֹת אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאִף
שֶׁהֶעֱרַב-רַב שְׁנַתְּעַרְבוּ בֵּינֵינוּ, אֲשֶׁר אֵינָם מְזַרְעֵי יִשְׂרָאֵל
כָּלֵל, אֲלֵא מְזַרְעֵי עַמֶּלֶק, אֵינָם רוֹצִים לְשִׁמְעַת אֶת זֹאת,
אֲבָל זֶה עֲבָדָה! אִם רַק נִתְבּוֹנֵן בַּהֶסְטוֹרִיָּה שֶׁל עִם
יִשְׂרָאֵל — נִנְכַח, שֶׁהִיא רוֹוֵית דָּם יְהוּדִי עַל לֹא דָבָר.
וְהַכֵּל מִחֲמַת שְׁנֵאת חָנָם. וְלָכֵן עֲכָשׁוּ כְּשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים
לְחַג אֶת חַג הַפֶּסֶח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עֲצֻמְנוּ לְבַעַר אֶת
הַחֲמִץ הַזֶּה מִקֶּרְבָנוּ אַחַת וְלִתְמִיד, לְכֹלוֹת אֶת הַשְּׁנֵאת
חָנָם שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ. רוֹאִים בְּתֵימִים נִהְרָסִים רַק בְּעִבּוֹר קִטְנוּנִיּוֹת
וּשְׁטִיּוֹת, זִוּגוֹת רַבִּים בֵּינֵיהֶם עַל לֹא דָבָר, עַל קִטְנוּת
הַמַּחֲזִין, קִטְטוֹת הֶבֶל וּסְרָק. כִּי כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בַּבְּרִית,
רַחֲמָנָא לִישְׁזַבֵּן, הַמַּח שְׁלוֹ פָּגוּם, וְאֵין לוֹ יֵשׁוּב הַדַּעַת,
אֲזִי מְצִיק וּמְצַעַר אֶת אִשְׁתּוֹ, מְצִיק וּמְצַעַר אֶת מְשֻׁפְחָתָהּ
וְכוּ', וְכֵן נוֹצֵרֶת מְרִיבָה. וּמוֹבָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל:
לָמָּה הִצְרַכּוּ לְרַדֵּת לְמִצְרַיִם, וְהַמַּחֲזִין הָיוּ בְּצֻמְצוּם
וּבְקִטְנוּת? מִפְּנֵי חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן. אָדָם הָרֵאשׁוֹן חֲטָא

בפגם הברית, רחמנא לישזבן, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ערובין יח:), שמאה שלשים שנה פגם בברית, ועל-ידי אלו הטפות ירדו למצרים, ואלו נשמות ישראל, שהצרכו לעבר את השעבוד הקשה. כי על-ידי פגם הברית — נפגם המח, ולכן כשאדם חוטא בפגם הברית, מחו פגום, ובמקום שיזכה לשוב הדעת, לקצת שכל, לידע: הקדוש-ברוך-הוא חנן אותך באשה, תראה לכבדה וליקרה. והנה הוא מתקוטט עמה, ומוציא עצביו עליה, וממילא אין לו שלום-בית וכו'. ובודאי אדם בא בטענות ואומר: לא! אשתי אשמה וכו', כמו שעשה אדם הראשון, ששאלו הקדוש-ברוך-הוא: מה עשית וכו', ובמקום לבקש סליחה מאתו יתברך ולהודות: "חטאתי, עויתי, פשעתי", הוא משליך את האשמה על אשתו, ואומר (בראשית ג, יב): "האשה אשר נתת עמדי", אומרים חכמינו הקדושים (רש"י שם): כאן כפר בטובה; הקדוש-ברוך-הוא נתן לה אשה, ומה אמה תולה את הקולר בצוארה?! אומרים חכמינו הקדושים (ראש השנה ו:): אשה — בעלה משמחה; אדם צריך שיהיה לו שכל, לדעת איך להתנהג בבית. ורבנו ז"ל הקפיד על כך מאד, ואמר (שיחות הר"ן, סימנים: רסג, רסד), שהסמ"ך-מ"ם עושה כל מיני פעולות לשבור את שלום ביתו של אדם, כדי שיחטא; כי על-ידי שנהרס ביתו, מגיע לחטאים,

רחמנא לצלן. ולכן אמרו (סנהדרין עו:): האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בניה ובנותיו בדרך הישרה, והמשיאן סמוך לפרקו, עליו הכתוב אומר (איוב ה, כד): "וידעת כי שלום אהלך". חכמינו הקדושים מזהירים אותנו לאהב את האשה ולכבדה, להדריך את הבנים והבנות בדרך ישרה, ולחתנם בגיל צעיר, ואז תהיו בטוחים "כי שלום אהלך". ומה אנו רואים? בדיוק ההפך. כשאדם חוטא בפגם הברית, רחמנא לצלן, מחו מקלקל, ואז משליך את האשמה על אשתו, רב עמה ומציק לה, רב עם הוריה, שזה גורם פרודים בבית, וכך מתפרק השלום-בית. רואים בני-אדם רבים במשפחה, מתחצפים נגד ההורים, הלא סוף כל סוף ההורים מסרו נפשם בשבילכם, ואיך אתם מגיעים לידי זלזול בהם?! במקום לכבדם, אתם מבזים אותם?! וכך אין שלום במשפחה, רחמנא לצלן, שזהו עון חמור מאד. כמאמרם ז"ל (קדושין ל:): בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש-ברוך-הוא: מעלה אני עליהם, כאלו דרתי ביניהם וכבדוני. אם מכבדים את ההורים, אומר הקדוש-ברוך-הוא, כאלו מכבדים אותי. ולהפך, חס ושלום, כאשר מצערים את ההורים, אומרים חכמינו הקדושים (שם לא:): בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו, אמר הקדוש-ברוך-הוא, יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם. מצות כבוד אב

ואם, אומרים חכמינו הקדושים, היא חמורה שבחמורות. וכן אומרים (מדרש אגדה): כל העולם כולו של הקדוש-ברוך-הוא, ואין הקדוש-ברוך-הוא מבקש מהאדם, אלא שיכבד אב ואם. והנה אנו עדים, שישנן מריבות בבית, אין שלום במשפחה, יש מחלוקת בין האחים, בין הגיסים, או מחלוקת בין השכנים, מדברים רע זה על זה, ואחר-כך אנו מתפללים למה אנו סובלים גלות?! למה אמות העולם שולטים בנו?! כי אין בינינו אחדות! ישנה גזענות ארוכה, שונאות עדות זו את זו, אנו עדים למציאות העגומה, להסתות פרועות, שמסיתים ומדיחים הערב-רב, שאינם מעם ישראל, אלא התערבו בינינו גויים, רשעים ארורים, זרע עמלק, רוצים לעקור מעם ישראל את האמונה, רוצים לשרש את השבת, רוצים לעקור את התורה, סוגרים תלמודי תורה ובתי ספר שלומדים בהם תורה, מסיתים יומם ולילה נגד כל הקדוש לעם ישראל. ולדאבוננו הרב, כלנו נגועים בנגע הצרעת הזה של ההסתות הפרועות, גם אנו איננו נקיים מזה, גם בינינו יש גזענות, כי אין מקום שלא תהיה שם מחלוקת, אין מקום שלא תהיינה מריבות. ולמה אנו מתפללים שאנו סובלים גלות?! ולכן דיקא עתה בעת שאנו עומדים לחג את חג הפסח, חג החרות, עלינו לבער את החמץ מקרבנו, שזו השנאה שנשרשה בנו, עד שישנם אנשים העושים

פִּרְנָסָה מְזֵה, עַד כְּדֵי כֶּךָ, שְׁלֶסֶם"ךְ-מ"ם יֵשׁ רַע-בְּנִים
הַמְּסִיתִים וּמְדִיחִים תּוֹשְׁבֵי הַמְּקוֹם זֶה עַל זֶה, וְהַכֹּל —
כְּדֵי שְׁלֹא יֵרְאוּ אֶת הַגְּנֻבוֹת וְהַגְּזֻלוֹת שְׁלָהֶם. וְלִכֵּן —
אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם! וְהֵם מְכַשִּׁילִים אֶת הַרְבִּים
בְּטָרְפוֹת וּנְבִלוֹת, כִּי הֵהָכְשָׁרִים שְׁלָהֶם אֵינָם הֵכְשָׁרִים
כָּלֵל, וְכֵן מְכַשִּׁילִים בְּאֶסוּרֵי כְרִיתוֹת, כִּי הַמְּקוֹה אֵינּוּ
כָּשֶׁר וְכוּ', אוֹי לְעֵינַיִם שְׁכַךְ רוֹאוֹת, מִי הֵם הַרַע-בְּנִים
מִטַּעַם, חוֹטְאִים וּמְחַטְיָאִים אֶת הַרְבִּים בְּשֹׂאט נֶפֶשׁ, אוֹי
לְנוּ שְׁכַךְ עֲלֵתָה בְיַמֵּינוּ!

לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! בְּאוֹ עֲכָשׁוּ קִדְּם חַג
הַפֶּסַח, לְהוֹצִיא אֶת הַחֲמִץ מֵאִתָּנוּ, שְׂזוּהֵי הַשְּׂנֵאָה
וְהַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֵׁישׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְהַגְּזֻעֲנוֹת
הָאֲרוּרָה. בְּאוֹ נְשָׁלִים זֶה עִם זֶה! וְרֵאשִׁית — עִם
הַהוֹרִים, הַבַּעַל עִם הוֹרֵי אִשְׁתּוֹ, וְהָאִשָּׁה עִם הוֹרֵי בַּעְלָהּ.
וְכֵן לְרֵאוֹת, שִׁיְהִיָּה שְׁלוֹם בְּמִשְׁפָּחָה, אֲשֶׁר זֶהוּ חֲמִץ
שְׂצָרִיכִים לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ — הַשְּׂנֵאָה בְּמִשְׁפָּחָה. וְכֵן
בְּבֵית לְרֵאוֹת לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְחַדֵּל
מִהִמְרִיבוֹת, שְׂאֵלוֹ גַם-כֵּן הַהֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת. כִּמְהָ אֶלְפֵי
אֶלְפִים מִתְגַּרְשִׁים עַל לֹא דָבָר, רַק עַל הַבָּלִים וּסְרָק, וּמִי
סוֹבֵל? הַיְלָדִים. וְלִכֵּן עָלֵינוּ לַעֲקוֹר מֵאִתָּנוּ עֲתָה אֶת
הַחֲמִץ הַזֶּה: הַשְּׂנֵאָה, הַעֲצָבוֹת וְהַמְרִירוֹת וְהַדְּכָאוֹן. כִּי
אֵין עוֹד עֲצָבוֹת וְדְכָאוֹן יוֹתֵר מִמְרִיבוֹת שֵׁישׁ בֵּין אֶחָד

לשני. ולכן, דיקא עכשו לפני חג הפסח, חג החרות, אנו צריכים להוציא מאתנו אחת ולתמיד את השנאה, העצבות, הדכדוך והמרירות, שזה החמץ, כדי שנזכה בליל פסח לאכל מצה, שזה השלום, האהבה, השמחה, האשר; כי אין עוד אשר יותר גדול מאמונה בהקדוש-ברוך-הוא. אךם שמאמין בהקדוש-ברוך-הוא — מדבר אליו יתברך, והוא הכי מאשר, הכי שמח, כי אין שמחה גדולה מזו, שאדם חזק באמונה בבורא יתברך שמו, ואינו מתערב בין הגויים, ואין לו עסק עמהם! עלינו לזכור היטב מה עשו לנו הגויים, ואסור לשכח זאת כרגע. התורה הקדושה מזהירה אותנו: "ובחקתייהם לא תלכו", אנו משנים מהאמות, כן, כן! וזו עקר גאותנו, שאנו שונים משאר העמים, עם ישראל אף פעם אינם מתערבים בין אמות העולם, וכמאמר ז"ל (מועד קטן טז): מה כושי משנה בעורו אף ישראל משנים במעשייהם. וכן אומרים (שמות רבה לו, א): כל משקים מתערבים זה בזה, והשמן אינו מתערב אלא עומד, כף ישראל [אינם מתערבים בין האמות]. וזאת עלינו לזכור היטב, ואף שהערב-רב אינם רוצים לשמע דבר זה, כי רוצים לבוללנו בין הגויים, אבל היה לא תהיה, כי כבר הכריז בלעם הרשע ואמר (במדבר כג, ט): "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב, מי מנה עפר יעקב"; עם ישראל הם עם בפני עצמו, ואין

יכולים לערבם בין גויי הארץ, כי עם ישראל קבלו את התורה.

לכן, בני ובנותי היקרים! במקום לרוץ ולהתרוצץ ולעשות שלום עם הגויים, אשר אף פעם לא ישלימו עמנו, כמאמרם ז"ל (שבת פט:): מאז שעם ישראל קבלו את התורה בהר סיני, ירדה שנאה מהאמות לישראל; הגויים אינם יכולים לסבל את עם ישראל, כי מרגישים שזה עם קדוש, עם שיש להם תכלית בחיים, עם הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא. ולא בחנם שאמר רבי שמעון בר יוחאי: הלכה היא בידוע, שעשו שונא ליעקב (ספרי בהעלותך ט, י); במקום לרוץ ולהתרוצץ ולעשות שלום עם הגויים, שבמילא לא יעשו עמנו שלום, אלא אנו מקרבים אותם אלינו, שיהרגו אותנו, חס ושלום, תחת זאת עלינו להתעמק ולהשתדל שיהיה שלום בין נשמות ישראל, שנדון זה את זה לכף זכות, שנחדל מהשנאה הפרועה. ובמקום שאתם שומעים שנאה ונהסטה, תדעו לכם, ששם מקום הטמאה. במקום שאתם שומעים רק אהבה ושלום, תדעו לכם ששם השכינה. ולכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפב): שאדם צריך לדון את כל אחד לכף זכות. לצערנו הרב, יש על כל אחד ואחד צרות ויסורים, מרירות והרפתקאות, זה מעצמו — שעוברת עליו מרירות,

שְׁהוּא רִנָּה אוֹ רִנָּה, אֵלּוּ אֵינּוּ לָהֶם יְלָדִים, אֵלּוּ יֵשׁ לָהֶם
 יְלָדִים וְהַיְלָדִים חוֹלִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אֵלּוּ שְׂכוּלִים,
 הַשֵּׁם יִשְׁמַר, אֵלּוּ אֵינּוּ לָהֶם נַחַת מִיְלָדִים, אוֹ מְחַסְרֵי
 פְּרִנְסָה, חֵס וְשְׁלוֹם. לָכֵן צְרִיכִים לְדוֹן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף
 זְכוּת. מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מָה עוֹבֵר עַל הָאָדָם?! רוֹאִים
 בְּנֵי-אָדָם הַמְקַנְאִים בְּזוּלָתָם, וְאֵינָם מְשַׁעְרִים כָּלֵל מָה
 עוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אֵלּוּ צְרוּת וְיִסּוּרִים סוּבְלִים?! וְלָכֵן לְמָה
 לְקַנֵּא בְּזוּלָתָ? אֵלּוּ צְרִיכִים לְדוֹן אֶת כָּלֵם לְכַף זְכוּת!
 וְזֹאת אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז): "וְעוֹד מְעַט וְאֵינּוּ רָשָׁע,
 וְהִתְבּוֹנְנָה עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינָנו"; הֵינּוּ עָלֵינוּ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ
 אֶת הָעוֹד מְעַט טוֹב בְּכָל אֶחָד, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבּוֹנֵן
 שְׂכָרֵינוּ רָשָׁע, וְכָבֵד אֵינּוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁהִיָּה
 בְּתַחֲלָה. כִּי אֵיךְ מְחַזְרִים בְּתִשׁוּבָה בְּנֵי-אָדָם? רַק
 עַל-יְדֵי לְמוֹד זְכוּת, וְלֹא לְחַטֵּט בְּחוֹבָתוֹ. עִם כָּל זֹאת
 אֵינּוּ מְלַמְּדִים זְכוּת עַל הַמְּסִית. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל
 (סְפָר־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן פח): אֵינּוּ מְלַמְּדִין זְכוּת עַל
 הַמְּסִית; כִּי אֵף שֶׁעַל כָּל עֲבָרָה בְּעוֹלָם יֵשׁ לְמוֹד זְכוּת,
 וְאֶפְשָׁר לְהִגָּן עָלָיו, אֲבָל אֶחָד שֶׁמְּסִית וּמְדִיחַ נִגְדוֹ
 יִתְבַּרֵּךְ, אֵינּוּ עָלָיו שׁוֹם לְמוֹד זְכוּת. וְצְרִיכִים לְדַעַת שֶׁהוּא
 מְעַרְב־רַב, כִּי אֵיךְ אָדָם יְכוּל לְהִינֵן לְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא?! אֵיךְ יְכוּל לְהַעֲיֹז לְדַבֵּר נֶגֶד הַתּוֹרָה
 הַקָּדוֹשָׁה, נֶגֶד חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם
 יִשְׂרָאֵל?!

לזאת, בני ובנותי היקרים! דיקא עתה, שאנו מכינים עצמנו להכנס אל חג הפסח, חג החגים, חג שבו תלויה גאלת ישראל, אשר בראשית ההגדה אנו מתחילים: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא במצרים" — זה לחם העני שאכלו אבותינו במצרים; עלינו להתבונן למה היתה גלות מצרים? אלא כבר אמר משה רבנו (שמות ב, יד): "אכן נודע הדבר"; — כי ישנן קטטות ומריבות ביניהם, ואז שיכת גלות. ואת זאת עלינו לתקן עכשו. וכיצד? על-ידי אהבת ישראל, ומה אנו מכריזים: "כל דכפין ייתי ויכול" — כל מי שרעב — יבא ויאכל, "כל דצריך ייתי ויפסח" — כל מי שצריך יבוא לעשות עמנו את הפסח. וזו הזכות של עם ישראל. ובזה אנו רואים שעם ישראל קדושים וטהורים. איזו צדקה וחסד עושים לפני פסח — "קמחא דפסחא", מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. "רבנו של עולם, אין לך מה להתביש בעם ישראל, אשר במצבים הכי קשים יהודים עוזרים זה לזה". ולכן, בני ובנותי היקרים! עתה, שאנו מתכוננים לחג הפסח, עלינו לקבל על עצמנו לאהב את הזולת. ועקר המצוה של ליל הפסח — החנופה, לחנוף את הילדים. ובעבור זה עושים כל מיני פעולות שבעולם, שהילדים ישאלו: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות" וכו', וצריכים לענות להם: "עבדים היינו לפרעה במצרים", הינו

דְּבַרְנוּ רַע זֶה עַל זֶה, וְעַתָּה חֲזַרְנוּ בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,
 "וַיִּזְצִיאוּנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה".
 וְלִכֵּן הָבָה וְנַחֲדִיר בִּילְדֵינוּ חֲנוּךְ תּוֹרָנִי, חֲנוּךְ שֶׁל אֲמוּנָה,
 חֲנוּךְ שֶׁל אֱהָבָה, לְאַהֲבָ אֶת כָּל יְהוּדֵי, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה
 נִזְכָּה לְגַאֲלָה הַשְּׁלֵמָה, שְׁבֹא יְבוֹא הַגּוֹאֵל צְדָק וַיְגַאֲלֵנוּ
 בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תם ונשלם, שׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!